

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.06.2009, sp. zn. 25 Cdo 1891/2007, ECLI:CZ:NS:2009:25.CDO.1891.2007.1

Číslo: 11/2010

Právní věta: Zákonný požadavek na předběžné projednání nároku na náhradu škody u ústředního orgánu je po novele zákona č. 82/1998 Sb. provedené zákonem č. 160/2006 Sb. podmínkou pro uplatnění všech nároků na náhradu škody vůči státu podle tohoto zákona, tedy i nároků na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemateriální újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb., byť k ní došlo před účinností zákona č. 160/2006 Sb. Nebyl-li nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. předběžně projednán u příslušného úřadu, je třeba tento nedostatek podmínky řízení řešit postupem podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.06.2009

Spisová značka: 25 Cdo 1891/2007

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal náhrady škody proti státu s odůvodněním, že v řízení vedeném u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 35 Cm 298/97, v němž uplatnil nárok na zaplacení částky 1 990 615,70 Kč vůči společnosti K., a. s., jsou průtahy, tato společnost mezitím prodala a prodává svůj majetek a v budoucnosti zřejmě žádný majetek vlastnit nebude, a v důsledku své platební neschopnosti způsobené průtahy v řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 10 Cm 160/99 a některými dalšími exekučními řízeními mu ušel zisk ve výši 257 100 Kč z důvodu nemožnosti zaplacení celého poplatku za odvolání v uvedeném řízení. Požadoval rovněž uhrazení nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč, kterou odůvodnil dlouhodobým stresem, bezvýchodností situace a obavami o budoucnost.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 25. 1. 2006 zamítl žalobu na zaplacení částky 2 447 715,70 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud vyšel ze zjištění, že řízení vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 35 Cm 298/97 a řízení vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 10 Cm 160/99 nejsou dosud pravomocně skončena, a proto, bez ohledu na skutečnost, zda K., a. s., zcizuje majetek, nelze s ohledem na § 13 odst. 1 a § 26 zákona č. 82/1998

Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, dovodit, že žaloba proti společnosti K., a. s., je po právu, resp. že došlo ke zmenšení majetku žalobce z důvodu nesprávného úředního postupu. K tíži žalované nelze přičítat ani okolnost, že žalobce nebyl schopen zaplatit soudní poplatek z odvolání, neboť finanční situace žalobce je dána jeho celkovými majetkovými poměry, nikoliv pouze případnými průtahy v jiných řízeních. Protože přiznání nemajetkové újmy je v zásadě možné pouze v případech ochrany osobnosti podle § 13 odst. 2 obč. zák., zamítl i tento požadavek žalobce.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 23. 6. 2006 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud doplnil dokazování a dospěl k závěru, že soud prvního stupně si opatřil dostatečný skutkový podklad, který správně posoudil po stránce právní. Přisvědčil soudu prvního stupně, že pokud žalobce požaduje náhradu skutečné škody ve výši 1 990 615,70 Kč, kterou měla představovat pohledávka uplatněná v dosud neskončeném soudním řízení proti K., a. s., jedná se v této části o předčasnou žalobu, protože škoda, spočívající ve ztrátě pohledávky, mu zatím nevznikla, a nebyla ani prokázána příčinná souvislost mezi délkou probíhajícího soudního řízení a ztrátou zisku ve výši 257 000 Kč. Nárok na náhradu nemajetkové újmy v době rozhodování soudu prvního stupně zákon č. 82/1998 Sb. neznal, a i když jeho novela (zákon č. 160/2006 Sb.) takový nárok přiznává, nebyla v daném případě splněna zákonná podmínka jeho předběžného projednání v smyslu § 14 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.; proto rozsudek i v zamítavém výroku ohledně částky 200 000 Kč požadované na náhradě nemajetkové újmy potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí, který spatřuje v řešení otázky, zda za situace, kdy soudy dosud pravomocně neukončily soudní řízení, vzniká žalobci nárok na odškodnění majetkové i nemajetkové újmy za průtahy, pokud jej bezúspěšně uplatnil u příslušného ministerstva v souladu se zákonem č. 160/2006 Sb. Nesouhlasí s názorem, že majetková újma dosud v jeho sféře nenastala, a vytýká odvolacímu soudu zúžený pohled na otázku vzniku škody, jakož i to, že se nezabýval nárokem na náhradu nemajetkové újmy, který žalobce uplatnil u Ministerstva spravedlnosti v žádosti ze dne 24. 4. 2006, a nebylo mu vyhověno. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení s tím, že „se bude zabývat i škodou z titulu ušlého zisku a nemajetkové újmy“.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu ust. § 241 o. s. ř., se nejprve zabýval přípustností dovolání.

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm. b/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm. c/).

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy

nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Otázka vzniku škody, spočívající ve ztrátě pohledávky věřitele vůči dlužníkovi, byla dovolacím soudem opakovaně řešena (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2073/2006](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. [25 Cdo 145/2002](#), publikovaný v Soudní judikatuře pod označením SJ 1/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. [25 Cdo 319/2002](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. [25 Cdo 720/2007](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. [21 Cdo 480/2007](#), publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod označením R 77/2008).

I v posuzovaném případě je proto předpokladem vzniku škody, spočívající ve ztrátě pohledávky žalobce vůči K., a. s., nejen vyřešení předběžné otázky, že žalobce takovou pohledávku, kterou uplatnil v probíhajícím řízení vůči K., a. s., skutečně měl, nýbrž i to, že v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem se právo žalobce na plnění proti jeho dlužníkovi stalo fakticky nevymahatelným, a je již vyloučeno, aby bylo uspokojeno – tedy že dlužník plnit nemůže. Protože takováto objektivní skutečnost nebyla v řízení zjištěna (správnost skutkových zjištění vzhledem k posuzování přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. nepodléhá dovolacímu přezkumu), a důkazní břemeno spočívá na žalobci, je právní názor odvolacího soudu, že zatím nebyl prokázán vznik škody, správný.

Své rozhodnutí o nároku na náhradu ušlého zisku ve výši 257 100 Kč odvolací soud založil na závěru o nedostatku existence příčinné souvislosti. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem nesprávného úředního postupu (vztah příčiny a následku), tedy jsou-li nesprávný úřední postup a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku. V posuzovaném případě ovšem tvrzená újma (ztráta zisku z podnikatelské činnosti), která měla být způsobena nemožností žalobce zaplatit v plné výši soudní poplatek z odvolání, nesouvisí s postupy soudů v jiných řízeních, kterých se žalobce také účastní. Ani v tomto směru nelze odvolacímu soudu vytýkat pochybení a přisuzovat jeho rozhodnutí zásadní právní význam.

V tomto rozsahu tak dovolání žalobce směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné. Nejvyšší soud proto dovolání proti výroku, kterou bylo rozhodnuto o uplatněných nárocích na zaplacení částek 1 990 615,70 Kč a 257 100 Kč, odmítl podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.

Přípustnost dovolání pro zásadní právní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř.) shledává Nejvyšší soud v otázce, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešena, a to, zda před rozhodnutím soudu o nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé před nabytím účinnosti novely č. 160/2006 Sb. (tj. před 27. 4. 2006) musí být splněna podmínka předběžného projednání tohoto nároku u příslušného ministerstva ve smyslu ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění zákona č. 160/2006 Sb.) nárok na náhradu škody se uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6 zákona. Podle § 14 odst. 3 uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu.

Podle ustanovení § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. domáhat se náhrady škody u soudu může poškozený pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok plně uspokojen.

Podle ustanovení § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

Podle článku II. přechodných ustanovení zákona č. 106/2006 Sb. odpovědnost podle tohoto zákona za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, a § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se vztahuje také na nemajetkovou újmu vzniklou přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud nebyl nárok na náhradu této újmy promlčen; v případě, že poškozený podal před nabytím účinnosti tohoto zákona k Evropskému soudu pro lidská práva z tohoto titulu v dané věci včasnou stížnost, o které tento soud dosud nevydal konečné rozhodnutí, dojde k promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy za 1 rok ode dne účinnosti tohoto zákona.

Podle ustanovení § 32 odst. 3 zákona se nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen. Vznikla-li nemajetková újma nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, nebo § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, neskončí promlčecí doba dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo.

Z uvedeného článku II. přechodných ustanovení zákona vyplývá, že v soudním řízení se lze domáhat i odškodnění nemateriální újmy vzniklé před nabytím účinnosti novely, tj. před 27. 4. 2006, s výjimkou nároků promlčených, přičemž před aplikací § 31a soud řeší promlčení jako otázku předběžnou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. [25 Cdo 198/2007](#)).

Zákonný požadavek na předběžné projednání nároku na náhradu škody u ústředního orgánu je podmínkou pro uplatnění tohoto nároku u soudu, neboť poškozený se může se svým nárokem obrátit na soud pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok příslušným úřadem plně uspokojen. Po novele provedené zákonem č. 160/2006 Sb. se tento požadavek vztahuje na všechny nároky vůči státu, tedy i na nároky na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem, které podle dřívější právní úpravy mimosoudnímu projednání nepodléhaly, a vztahuje se i na požadavky na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemateriální újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb., byť k ní došlo před účinností zákona č. 160/2006 Sb. (srov. též Vojtek, P.

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář, 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 110 a 111).

Jestliže by nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení nebyl před uplatněním žalobou u soudu předběžně projednán u příslušného ministerstva, měl by soud tento nedostatek podmínky řízení, jenž je odstranitelný, řešit postupem podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. - řízení zastavit, samozřejmě teprve poté, co učinil opatření k odstranění tohoto nedostatku (srov. např. R 20/1981 s. 142, R 28/1978 k § 9 zákona č. 58/1969 Sb.). Pokud však odvolací soud o tomto nároku věcně rozhodl a žalobu zamítl, zatížil řízení v této části vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nehledě k tomu, že otázka, zda nárok žalobce byl předběžně projednán, zůstala v řízení skutkově neobjasněna.

Dovolací soud proto napadené rozhodnutí ve výroku o zamítnutí žaloby na zaplacení nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).